

Uniwersytet
Pomorski
w Słupsku

Instytut
Biologii
Uniwersytet Pomorski w Słupsku

UNIWERSYTET
PRZYRODNICZY
w Lublinie

SLU

Latvia University
of Life Sciences
and Technologies

НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ АГРАРНИХ НАУК УКРАЇНИ
ІНСТИТУТ СВИНАРСТВА І АГРОПРОМИСЛОВОГО ВИРОБНИЦТВА
ПОЛТАВСЬКА ДЕРЖАВНА СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКА ДОСЛІДНА СТАНЦІЯ ім. М.І.ВАВИЛОВА
INSTYTUT BIOLOGII, UNIWERSYTET POMORSKI W SŁUPSKU
UNIWERSYTET PRZYRODNICZY W LUBLINIE
SWEDISH UNIVERSITY OF AGRICULTURAL SCIENCES
LATVIA UNIVERSITY OF LIFE SCIENCES AND TECHNOLOGIES

СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКА НАУКА ВІД “УКРАЇНСЬКОГО РОТАМСТЕДУ” ДО СЬОГОДЕННЯ

(до 140-річчя від дня заснування Полтавського дослідного поля)

*збірник матеріалів
Міжнародної науково-практичної конференції*

Сільськогосподарська наука від «українського Ротамстеду» до сьогодні (до 140-річчя від дня заснування Полтавського дослідного поля) : зб. матеріалів Міжнар. наук.-практ. конф. (31 жовт. 2024 р., м. Полтава, Україна) [Електронне видання] / НААН, Інститут свинарства і АПВ НААН, Полтав. держ. с.-г. досл. станція ім. М. І. Вавилова, Ін-т біології, Поморський ун-т у Слупську, Природничий ун-т у Любліні, Шведський ун-т с.-г. наук, Латвійський ун-т наук про життя та технологій. Полтава, 2024. 230 с. URL: <https://www.svinarstvo.com/index.php/ua/library/materiali-konferentsij/751-silskogospodarska-nauka-vid-ukrajinskogo-rotamstedu-do-sogodennya>

Матеріали конференції представлені у наступних тематичних розділах: історія сільськогосподарської науки та дослідної справи, інноваційні технології у землеробстві та рослинництві, сучасні виклики, інноваційні процеси у різних галузях с.-г. виробництва й ветеринарній медицині та інформаційне забезпечення інноваційного розвитку аграрної сфери.

Видання призначається для науковців, аспірантів, докторантів, викладачів, спеціалістів аграрної галузі.

Рекомендовано до публікації Вченою радою Інституту свинарства і агропромислового виробництва НААН (протокол № 11 від 29 жовтня 2024 р.). Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи – Інституту свинарства і АПВ НААН до державного реєстру видавців, виготовлювачів і розповсюджувачів видавничої продукції – Серія ДК № 7987

Редакція залишає за собою право літературно редагувати тези без зміни їх змісту. Автор несе відповідальність за наданий матеріал, достовірність посилань, а також за генерування текстів за допомогою будь-яких моделей ШІ, зокрема CHATGPT, без вказівки на цей факт.

©Національна академія аграрних наук України, 2024

©Інститут свинарства і АПВ НААН, 2024

Agricultural Science from «ukrainian Rotamsted» until today (on the 140th anniversary of the Poltava Experimental Field) : Collection of materials of the International scientific and practical conference (October 31, 2024, Poltava, Ukraine) [Electronic edition] / NAAS, Institute of Pig Breeding and AIP NAAS, Poltava State Agricultural Research Station named after M. I. Vavilov, Instytut biologii, Uniwersytet Pomorski w Słupsku, Uniwersytet przyrodniczy w Lublinie, Swedish university of agricultural sciences, Latvia university of life sciences and technologies. Poltava, 2024. 230 с. Retrieved from <https://www.svinarstvo.com/index.php/ua/library/materiali-konferentsij/751-silskogospodarska-nauka-vid-ukrajinskogo-rotamstedu-do-sogodennya>

The conference proceedings are presented in the following thematic sections: history of agricultural science and research, innovative technologies in agriculture and crop production, current challenges, innovative processes in various sectors of agricultural production and veterinary medicine, and information support for innovative development of the agricultural sector.

The publication is intended for scientists, postgraduate students, doctoral students, teachers, and specialists in the agricultural sector.

It is recommended for the publication by the Scientific Council of the Institute of Pig Breeding and AIP NAAS (protocol № 11 dated October 31, 2024). Certificate of entry of the subject of publishing – Institute of Pig Production and APA NAAS in the state register of publishers, manufacturers and distributors of publishing products – Series ДК № 7987

©National Academy of Agrarian Science of Ukraine, 2024

©Institute of Pig Breeding and Agroindustrial Production, 2024

ЗМІСТ/CONTENT

**ПОЛТАВСЬКЕ ДОСЛІДНЕ ПОЛЕ –
НАУКОВИЙ ОСЕРЕДОК НАЦІОНАЛЬНОГО ЗНАЧЕННЯ
POLTAVA EXPERIMENTAL FIELD
A SCIENTIFIC CENTRE OF NATIONAL IMPORTANCE**

Вергунів В. А. ПОЛТАВСЬКИЙ ФЕНОМЕН ЯК НАЙБІЛЬШ СИСТЕМНИЙ
ТРАНСФЕР ІННОВАЦІЙ В ІСТОРІЇ АКАДЕМІЧНОЇ АГРАРНОЇ НАУКИ АБО
БРЕНД УКРАЇНИ (до 140-річчя від дня створення Полтавського дослідного поля)
*Vergunov V. A. "POLTAVA PHENOMENON" AS THE MOST SYSTEMATIC TRANSFER
OF INNOVATIONS IN THE HISTORY OF ACADEMIC AGRICULTURAL SCIENCE OR
A BRAND OF UKRAINE (on the occasion of the 140th anniversary of the Poltava
Experimental Field)* 11

Лень О. І., Тоцький В. М., Гангур В. В. СТАНОВЛЕННЯ І РОЗВИТОК ВІДДІЛУ
НАУКОВИХ ДОСЛІДЖЕНЬ З ПИТАНЬ ЗЕМЛЕРОБСТВА ТА
КОРМОВИРОБНИЦТВА ПОЛТАВСЬКОЇ ДЕРЖАВНОЇ
СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОЇ ДОСЛІДНОЇ СТАНЦІЇ М. І. ВАВИЛОВА ВІД
ПОЧАТКУ І ДО СЬОГОДЕННЯ
*Len O. I., Totskyi V. M., Gangur V. V. FORMATION AND DEVELOPMENT OF THE
DEPARTMENT OF SCIENTIFIC RESEARCH ON AGRICULTURE AND FODDER
PRODUCTION OF THE POLTAVA STATE AGRICULTURAL RESEARCH STATION
NAMED AFTER M. I. VAVILOV FROM THE BEGINNING TO THE PRESENT FROM
THE BEGINNING TO THE PRESENT* 15

**РОЗВИТОК СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОЇ НАУКИ ТА
ДОСЛІДНОЇ СПРАВИ В УКРАЇНІ: ІСТОРИЧНІ АСПЕКТИ
DEVELOPMENT OF AGRICULTURAL SCIENCE AND
RESEARCH IN UKRAINE: HISTORICAL ASPECTS**

Анненкова Н. Г. СТВОРЕННЯ ПЕРШОЇ НАВЧАЛЬНО-ДОСЛІДНИЦЬКОЇ
ЛАБОРАТОРІЇ ЦУКРОВИРОБНИЦТВА У ХАРКІВСЬКОМУ ПРАКТИЧНОМУ
ТЕХНОЛОГІЧНОМУ ІНСТИТУТІ
*Annikonova N. H. CREATION OF THE FIRST EDUCATIONAL AND RESEARCH
LABORATORY OF SUGAR PRODUCTION AT THE KHARKIV PRACTICAL
TECHNOLOGY INSTITUTE* 18

Антонець М. О., Самородов В. М., Антонець О. А., Діксон Е. СВІТ, ЩО ЙОГО
ЗБУДУВАВ ПАВЛЮ КРАТ (1882-1952)
*Antonets M. O., Samorodov V. M., Antonets O. A., Dikson E. THE WORLD BUILT BY
PAVLO KRAT (1882–1952)* 21

Гребенюк І. В. НАУКОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ АГРОПРОМИСЛОВОГО
ВИРОБНИЦТВА В ХАРКІВСЬКІЙ ГУБЕРНІЇ НА ПОЧАТКУ ХХ СТОЛІТТЯ
*Hrebeniuk I. V. SCIENTIFIC SUPPORT OF AGRO-INDUSTRIAL PRODUCTION IN THE
KHARKIV GOVERNORATE AT THE BEGINNING OF THE XXth CENTURY* 25

СВІТ, ЩО ЙОГО ЗБУДУВАВ ПАВЛО КРАТ (1882-1952)

М. О. Антонець,¹ к. психол. н., доц., В. М. Самородов,¹

О. А. Антонець,¹ к. с.- г. н., доц., Е. Діксон²

¹Полтавський державний аграрний університет (м. Полтава, Україна),

²Президент асамблеї п'ятидесятників (Баррі, Канада)

THE WORLD BUILT BY PAVLO KRAT (1882-1952)

M. O. Antonets¹, V. M. Samorodov¹, O. A. Antonets¹, E. Dikson²

¹Poltava State Agrarian University (Poltava, Ukraine),

² President of the Pentecostal Assembly (Barrie, Canada)

Щоби стати творчою силою суспільства, людина повинна покласти на віттар свого життя власні амбіції, лінь, погані думки, порожні слова, марні вчинки й рухатися у Божому поклику. Це шлях відновлення України після жахливої окупаційної війни. Кожен може збудувати особливий культурний простір, що вплине на зміни у довкіллі та взаєминах.

У всі часи нашої історії серед українства було багато людей, які своєю життєдіяльністю вплинули на реформацію у політиці, на руйнування традиційних систем у науці, культурі, економіці та сільському господарстві. Вони змінювали мислення людей, будували гарні взаємини, пропагували корисні ідеї, покращували довкілля, створювали нові парадигми як на своїй землі за будь-якої влади, так і по інших світах.

Такий екопрофілактичний вплив дає позитивний поштовх у суспільстві та вкладається у концепцію багатовимірного розвитку особистості за В. Моргуном. Сутність цієї концепції полягає в тому, що «особистість розглядається як людина, котра активно опановує і свідомо перетворює природу, суспільство і власну індивідуальність. Вона має унікальне динамічне співвідношення просторово-часових орієнтацій, потребо-вольових емоційних переживань, змістовних спрямованостей, рівнів опанування досвідом і форм реалізації діяльності» [6].

Такий підхід до життєдіяльності плекав і Павло Крат, який походив з давнього українського старшинського роду [3]. Він народився у селі Красна Лука Гадяцького повіту на Полтавщині у 1882 році. Його хрещеним батьком був класик української літератури Панас Мирний. З ним родина Кратів приятелювала, коли письменник жив у Гадячі. Від 1888 р. до весни 1892 р. Крати жили у Хоролі, а згодом переїхали до Лубен. Тут від 1893 по 1903 рр. юнак навчався у Лубенській гімназії [3].

У Кратів завжди панував український дух, звичаї, мова та пісня. Його батько Георгій (Юрій) Архипович Крат був знаним аграрним і освітянським діячем Полтавської губернії, мав дві вищі освіти – ветеринарну та агрономічну. Від 1892 р. він був управителем знаменитої Лубенської сільськогосподарської школи, активним її перебудовником, а також ініціатором створення Лубенського сільськогосподарського товариства та його першим секретарем. Принагідно

зауважимо, що Георгій Крат був послідовником ідей Полтавського дослідного поля, а згодом його правонаступниці – Полтавської сільськогосподарської дослідної станції. Це зокрема стосувалося новацій у рослинництві та тваринництві, що Г. А. Крат впроваджував на полях Лубенської сільськогосподарської школи.

Крім батька, великий вплив на Павла Крата здійснила його мати – Антоніна Іванівна Цінгері. Вона походила зі старовинного мадярського дворянського роду. Її батько, дідусь Павла, був великим землевласником Таврії [3]. Його вважають одним із засновників колишньої Юзівки, сучасного міста Донецька. Цікаво, що один з родичів матері, Ченгері, очолював Полтавський Петровський кадетський корпус [3].

Від самого малечку Павло кохався у природі, проводячи свій вільний час у степу, лісі, на річках та озерах. Тут він спостерігав їх життя, збирав гербарій, колекції різних тварин та мінералів. Він захопився біологією рідкісних рослин і виростив невеличку колекцію м'ят та інших ефіроолійних культур. Тому не дивно, що юнак вирішив стати натуралістом [3].

У 1904–1905 рр. Павло був студентом природничого факультету Київського університету святого Володимира, а від 1906 р. навчався у Львівському університеті. Малик Я. пише, що «Павло ще гімназистом вступив до радикальної Української революційної партії й брав участь у створенні Українського соціал-демократичного союзу» [4]. Він перший повів студентів на барикади. За проукраїнські погляди Павло був заарештований, але родичі під грошову заставу допомогли йому емігрувати спершу у Швейцарію, а згодом – у Канаду у 1907 році. Там він заснував перший гумористичний журнал. Тоді він був редактором багатьох часописів і активно продовжував політичну діяльність.

Але прийшло каяття у життя Крата і «Господь почув, як він кликав до Нього» [1, Пс.21:5]. Павло Крат відкрив своє серце Ісусу Христу. Його мислення оновилося. У 1917 р. він був рукоположений на служителя Пресвітеріанської церкви. Вже у 1915–1918 рр. Павло студіював теологію у пресвітеріанській колегії Саскатуна. Бог завжди допомагає тим, хто не соромиться Його. Господь говорить: «Я шаную тих, хто шанує Мене» [1, 1 Сам. 2:30].

У 1918 р. Павло Крат заснував Український народний університет імені Михайла Павлика, у якому викладав українознавство. Відтоді до нього приїхала дружина Софія з дітьми. Через українську пресу вона розшукала Павла Георгійовича, який відразу ж відгукнувся. У 1919 р. Крат став пастором в Українській євангельській церкві у Торонто. Після цього, від 1923 р. розпочалась його місіонерська діяльність в Європі. До 1938 року Павло жив у Західній Україні, де засновував протестантські церкви. Тут він вважається засновником Української євангельської реформаторської церкви [3]. У ці часи Крат був редактором журналу «Віра та знання».

Згодом пастор написав глибоку теологічну працю «Віджитки в людській натурі, або Наука як пізнати себе, щоб стати людиною». Багато років Павло працював над своєю книгою «Українська старовина», але слабе здоров'я завадило йому взяти участь у конкурсі. Він допомагав Флоренс-Рандал Лайвсей у перекладі українських народних пісень для збірки «Songs of Ukraina with Ruthenian Poems» («Пісні України з русинськими віршами»).

У 1938 р. священник оселився на фермі біля Торонто і почав займатися горіхівництвом. Саме тоді «преподобний Павло Крат імпортував велику кількість насіння з Карпатських гір на півдні Польщі. Ці інтродукції виявилися особливо морозостійкими й призвели до того, що загальну назву «карпатський волоський горіх» застосували до всіх морозостійких волоських горіхів, що ростуть у регіонах Північної Америки з помірним холодом. Він висаджував і відбирав дерева в США та Канаді з 1930-х до 1950-х років» [7].

Павло Крат під час першої експедиції встановив, що: «горіхи з різних дерев відрізняються за формою, будовою і смаком. За останнім показником горіхи поділяються на три групи – від найкращих солодкоядерних до найгірших, що взагалі не мають смаку; у гігантських горіхів ядра менші й не заповнюють внутрішню порожнину, хоча буковинські горіхи з Чернівців є тонкошкарлупні із солодким ядром» [9].

Меженський В., Меженська Л. і Якубенко Н. зазначають, що «в Онтаріо одною з найсуворіших була зима 1942-1943 років, коли температура знижувалася до -38°C . У колекції Д. Корсана дерева волоського горіха вимерзли, окрім Кратових» [5]. До щорічних зборів Північної асоціації горіхівників вчений написав листа, де він зазначив дерева добірних форм з регулярним плодоношенням. Карпатську форму «Crath №34», що є гарним ринковим горіхом, Крат перейменував на честь померлого власника ділянки «Robson». Крім цього, він вказав, де зростають ще декілька зимостійких форм, у тому числі «Crath № 46», великоплідний тонкокорий «Harbey» та типу «Landyga». Павло Крат першим звернув увагу на те, що в Онтаріо карпатські горіхи не потерпають від довгоносиків [8].

Нині у Канаді класифікують сорти волоського горіха таким чином: «Кратові Карпатські» горіхи; французькі сорти (у США відомі як «Persian walnut»); німецькі добори, деякі з них можуть бути розміщені у групі з карпатськими, а деякі – з французькими сортами групи «Eureka», що походять з Кашміру або Ірану» [10]. З них карпатські горіхи найкраще показали себе у холодних регіонах Північної Америки, а нині й на півночі Західної Європи.

Цілеспрямована та напрочуд результативна праця Павла Георгійовича обірвалася у різдвяний вечір 1952 року. Тож бачимо, що наш земляк проявив себе багатогранно як суспільний і релігійний діяч, письменник, перекладач, педагог, журналіст, євангельський пастор і звичайно ж – селекціонер горіхоплідних культур. Ця всебічно розвинена людина володіла шістьма мовами. Вплив

особистості Павла Крата на українство і світову спільноту неможливо переоцінити. Плоди його праці відомі у різних країнах Європи та Північної Америки. Адже життя і діяльність цього вченого – це приклад того, як Господь благословляє Своїх дітей. «Божий потенціал, який має кожна людина, повинен реалізуватися у її справах» [2]. Те, чого Павло Крат не встиг зробити за своє земне життя, він продовжує у Вічності. Його зоря не згасає.

Список використаних джерел

1. Святе Письмо Старого та Нового Завіту / переклад отця Івана Хоменка. Жовква: Вид-во отців Василіян «Місіонер», 2022. 1470 с.
2. Антонець М. О. Впровадження нових тренінгів у викладання предмету «Екологічна психологія». *Психолого-педагогічні координати розвитку особистості* : зб. наук. матеріалів І Міжнар. наук.-практ. конф. (2–3 черв. 2020 р., м. Полтава). Полтава: Нац. ун-т імені Юрія Кондратюка, 2020. С.10-14.
3. Коваль Р. Крізь павутиння змосковщення. До життєписів Павла і Михайла Крата. Серія «Видатні українці» Кн.4. Київ, Вінниця: ДП «Центр ДЗК», 2013. 352 с.
4. Малик Я. Громадсько-політична діяльність Павла Крата. *Наук. записки істор. Науки Нац. ун-ту «Острозька академія»*, 2007. Вип. 9. С. 262–274.
5. Меженський В. М., Меженська Л. О., Якубенко Н. Б. Павло Крат як оригінатор зимостійких волоських горіхів та його вклад у світове горіхівництво. *Флористичне і ценотичне різноманіття у відновленні, охороні та збереженні рослинного світу*. Київ: Ліра-К. 2018. С. 180–198.
6. Моргун В. Ф., Тітов І. Г. Основи психологічної діагностики. Київ: Вид-во Дім «Слово», 2013. 464 с.
7. Ebrahimi A., Zarei Abdol K., McKenn J. R., Bujdoso G., Woeste K. E. Genetic diversity of Persian walnut (*Juglans regia* L.) in the cold-temperate zone of the United States and Europe. *Scientia Horticulturae*. 2017. Vol. 220. P. 36–41.
8. Crath P. Abstract of letter. Report Proc. 34th Ann. Meeting / North. Nut Growers Ass., 1943. 119 p.
9. Crath P. Letter. Report Proc. 25th Ann. Meeting / North. Nut Growers Ass., 1934. P. 45–47.
10. Weateinde van t J.C. *Juglans regia* L. Dendroflora. 1971. Vol. 8. P. 36-41.